

Zeszyty Naukowe
Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu
Nr 39/2011

Agnieszka Wojewódzka-Wiewiórska

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Analiza zmian demograficznych w Polsce

***Streszczenie.** W artykule przedstawiono wybrane aspekty zmian demograficznych w Polsce w latach 2002-2010, z uwzględnieniem założeń prognostycznych. Dokonano analizy porównawczej zmian liczby ludności w przekroju województw, w podziale na miasto i wieś. Uwzględniono strukturę ludności według ekonomicznych grup wieku. Wykorzystano dane demograficzne GUS. Stwierdzono, że struktura wieku ludności w Polsce ulega dynamicznym zmianom. W perspektywie najbliższych lat nastąpi w Polsce gwałtowny proces starzenia się społeczeństwa, co należy wziąć pod uwagę w kształtowaniu polityki państwa w różnych aspektach.*

***Słowa kluczowe:** zmiany demograficzne, struktura ludności, wskaźnik obciążenia demograficznego*

1. Wprowadzenie

Kwestie związane ze zmianami demograficznymi, jakie zachodzą na danym obszarze, są w literaturze rozpatrywane w kontekście kapitału ludzkiego¹, szczególnie jego jakości². Określony potencjał demograficzny oraz jego zmiany

---

¹ J. Rakowska, A. Wojewódzka-Wiewiórska, *Zróźnicowanie przestrzenne obszarów wiejskich w Polsce – stan i perspektywy rozwoju w kontekście powiązań funkcjonalnych*, MRR, Warszawa 2010, s. 7-8.

² S. Korenik, *Region ekonomiczny w nowych realiach społeczno-gospodarczych*, Cedewu.pl, Warszawa 2011, s. 43-44.

decydują zasadniczo o zasobach, jakości kapitału ludzkiego. Kapitał ludzki rozumiany jako zasób wiedzy, umiejętności i doświadczenia wymieniany jest z kolei jako kluczowy obecnie czynnik rozwoju lokalnego i regionalnego³. Jednocześnie są wskazywane wyraźne różnice w stanie kapitału ludzkiego, występujące między miastem a obszarami wiejskimi⁴. Źródłem różnic w stanie i rozwoju kapitału ludzkiego może być rozmaity przebieg procesów demograficznych w miastach i na wsi⁵.

Celem artykułu jest przedstawienie wybranych aspektów zmian demograficznych w Polsce w latach 2002-2010, z uwzględnieniem założeń prognostycznych. Dokonano analizy porównawczej zmian liczby ludności w przekroju województw, w podziale na miasto i wieś⁶. Uwzględniono strukturę ludności według ekonomicznych grup wieku. Nie analizowano szczegółowo przyczyn odnotowanych zmian. Wykorzystano dane demograficzne Głównego Urzędu Statystycznego (GUS)⁷.

2. Wyniki badań

Według danych demograficznych GUS w Polsce w 2010 r. było 38 200 tys. ludności⁸ (zob. tab. 1), czyli o 0,05% mniej niż w 2002 r.⁹ W ogólnej liczbie ludności Polski w 2010 r. kobiety stanowiły 51,72%, a na 100 mężczyzn przypadało 107 kobiet (wśród ludności miejskiej – 111, na obszarach wiejskich – 101).

³ P. Churski, *Czynniki rozwoju regionalnego i polityka regionalna w Polsce w okresie integracji z Unią Europejską*, WN UAM, Poznań 2008, s. 67.

⁴ J. Rakowska, A. Wojewódzka-Wiewiórska, *Zróźnicowanie przestrzenne...*, s. 7-8.

⁵ I. Frenkel, *Ludność wiejska*, w: *Raport o stanie wsi. Polska wieś 2010*, red. J. Wilkin, I. Nurzyńska, WN Scholar, Warszawa 2010, s. 45-46.

⁶ Przyjęto definicję ludności wiejskiej i miejskiej według GUS. Ludność wiejska to liczba osób (ogółem lub według określonych cech) mieszkająca w danym momencie czasu w miejscowościach nieposiadających urzędowych praw miejskich – czyli nieposiadających statusu miasta. Ludność miejska to liczba osób mieszkająca w danym momencie czasu w miejscowościach posiadających urzędowe prawa miejskie (status miasta).

⁷ W prowadzonych w opracowaniu analizach, o ile nie podano inaczej, wykorzystano Bazę Demografii GUS.

⁸ Szerzej na temat ludności Polski i jej cech, także w ujęciu historycznym: M. Okólski, *Demografia. Podstawowe pojęcia, procesy i teorie w encyklopedycznym zarysie*, WN Scholar, Warszawa 2005, s. 103-124.

⁹ Dodatni przyrost rzeczywisty jest obserwowany w Polsce trzeci rok z kolei. Natomiast w latach 1997-2007 odnotowywano ubytek rzeczywisty – liczba mieszkańców zmniejszyła się wówczas w sumie o ok. 179 tys. (w tym najwięcej w 2006 r. – o 32 tys.) przede wszystkim w wyniku niskiej liczby urodzeń. *Podstawowe informacje o rozwoju demograficznym Polski w latach 2000-2010*, GUS, Warszawa 2011, s. 1.

W 6 województwach: pomorskim, małopolskim, mazowieckim, wielkopolskim, lubuskim i kujawsko-pomorskim nastąpił wzrost liczby ludności w stosunku do 2002 r. Pozostałe województwa odnotowały spadek liczby ludności, przy czym największy spadek miał miejsce w województwach: opolskim (o 3,06%), łódzkim (2,8%), świętokrzyskim (2,31%), lubelskim (2,05%) i śląskim (2,02%). Niewielkiej zmianie uległa struktura ludności w podziale na miasto i wieś. W Polsce w 2010 r. 60,9% ludności ogółem stanowili mieszkańcy miast, co jest niewielkim spadkiem wobec 2002 r., kiedy to odsetek ludności w miastach wynosił niecałe 61,7%. Oznacza to nieznaczny wzrost udziału odsetka ludności mieszkającej na wsi w analizowanym okresie 2002-2010, co dotyczy głównie wzrostu liczby mieszkańców obszarów wiejskich wokół dużych miast.

Tabela 1. Liczba ludności w Polsce w przekroju województw w podziale na miasto i wieś

Wyszczególnienie	Liczba ludności (osoby)				Struktura ludności (%)			
	2010				2002		2010	
	ogółem	miasto	wieś	ogółem 2002 = 100%	miasto	wieś	miasto	wieś
Mazowieckie	5 242 911	3 385 772	1 857 139	102,23	64,61	35,39	64,58	35,42
Śląskie	4 635 882	3 613 684	1 022 198	97,98	79,02	20,98	77,95	22,05
Wielkopolskie	3 419 426	1 910 727	1 508 699	101,91	57,64	42,36	55,88	44,12
Małopolskie	3 310 094	1 627 838	1 682 256	102,25	50,20	49,80	49,18	50,82
Dolnośląskie	2 877 840	2 016 830	861 010	99,08	71,30	28,70	70,08	29,92
Łódzkie	2 534 357	1 621 923	912 434	97,20	64,91	35,09	64,00	36,00
Pomorskie	2 240 319	1 477 693	762 626	102,60	68,00	32,00	65,96	34,04
Lubelskie	2 151 895	1 002 642	1 149 253	97,95	46,64	53,36	46,59	53,41
Podkarpackie	2 103 505	869 982	1 233 523	99,93	40,46	59,54	41,36	58,64
Kujawsko-pomorskie	2 069 543	1 252 913	816 630	100,02	62,12	37,88	60,54	39,46
Zachodniopomorskie	1 693 072	1 164 509	528 563	99,73	69,41	30,59	68,78	31,22
Warmińsko-mazurskie	1 427 241	852 651	574 590	99,92	60,18	39,82	59,74	40,26
Świętokrzyskie	1 266 014	570 257	695 757	97,69	45,76	54,24	45,04	54,96
Podlaskie	1 188 329	717 781	470 548	98,40	58,90	41,10	60,4	39,6
Opolskie	1 028 585	537 486	491 099	96,94	52,52	47,48	52,25	47,75
Lubuskie	1 011 024	641 695	369 329	100,28	64,49	35,51	63,47	36,53
Polska	38 200 037	23 264 383	14 935 654	99,95	61,67	38,33	60,90	39,10

Źródło: opracowanie własne na podstawie Bazy Demografia GUS.

W przekroju województw występują pewne różnice w strukturze ludności ze względu na miejsce zamieszkania, dotyczące zarówno stanu ludności, jak i zmian w czasie. W zdecydowanej większości województw w 2010 r. nastąpił spadek odsetka osób mieszkających w miastach w porównaniu z 2002 r. Jedynie w dwóch województwach: podlaskim i podkarpackim stwierdzono wzrost odsetka osób

w miastach, odpowiednio o 1,5 i 0,9 pkt proc. Jednocześnie udział ludności wiejskiej notowany na poziomie nieco ponad 41% w 2010 r. w województwie podkarpackim jest najniższą wartością wśród wszystkich województw. Wartość najwyższa wskaźnika w 2010 r. dotycząca województwa śląskiego jest niższa o 1,07 pkt proc. od najwyższej wartości w 2002 r., którą osiągnęło również województwo śląskie.

W 2010 r. przyrost naturalny był dodatni i wyniósł 34,8 tys., co oznacza, że w wyniku bilansu urodzeń i zgonów przeciętnie na każde 10 tys. ludności przybyło 9,1 osób¹⁰. Współczynnik przyrostu naturalnego jest zdecydowanie wyższy na wsi, gdzie w 2010 r. na 10 tys. ludności przybyło 13,6 osób, podczas gdy w mieście tylko 6,2 osób. W 2010 r. współczynnik dzietności wyniósł 1,38, co oznacza jego wzrost (o 0,16 pkt) w stosunku do odnotowanego w 2003 r., w którym ten wskaźnik był najniższy od ponad 50 lat. Jednocześnie oznacza to, że współczynnik dzietności jest w dalszym ciągu niższy o ok. 0,77 pkt od wielkości optymalnej, określanej jako korzystna dla stabilnego rozwoju demograficznego. Najbardziej korzystną sytuację demograficzną określa współczynnik dzietności kształtujący się na poziomie 2,1-2,15, tj. gdy w danym roku na 100 kobiet w wieku 15-49 lat przypada średnio 210-215 urodzonych dzieci¹¹, obecnie – przypada 138 dzieci. W 2009 r. mediana wieku w Polsce wynosiła 37,7 lat (dla mężczyzn 35,9, dla kobiet 39,8)¹², podczas gdy w 2035 r. ma wynosić 49,7 lat¹³. Jednocześnie mieszkańcy wsi są stosunkowo młodszy, ich średni wiek wynosi 36 lat, w miastach – 38,9 lat¹⁴. W 2009 r. przeciętne trwanie życia dla mężczyzn wynosiło 71,5 lat, a dla kobiet – 80,1 lat¹⁵.

Rezultatem przemian w procesach demograficznych są zmiany w strukturze ludności, według ekonomicznych grup wieku¹⁶. W 2010 r. ludność w wieku przed-

¹⁰ W 2009 r. przybyło 8,6, a na początku bieżącego stulecia – 3 osoby. W latach 90. wielkość przyrostu naturalnego malała wraz z obniżaniem się liczby urodzeń. W latach 2002-2005 odnotowywano ubytek naturalny, największy w 2003 r., kiedy liczba zgonów była wyższa od liczby urodzeń o ponad 14 tys. Od 2006 r. przyrost naturalny znów jest dodatni i rośnie wraz z liczbą urodzeń. Ibidem, s. 2.

¹¹ Ibidem, s. 4-5.

¹² Ibidem, s. 13. W ciągu minionego 10-lecia statystyczny Polak stał się starszy o ponad 2 lata (w 2000 r. mediana wieku ludności wynosiła 35,4, dla mężczyzn – 33,4, dla kobiet – 37,4).

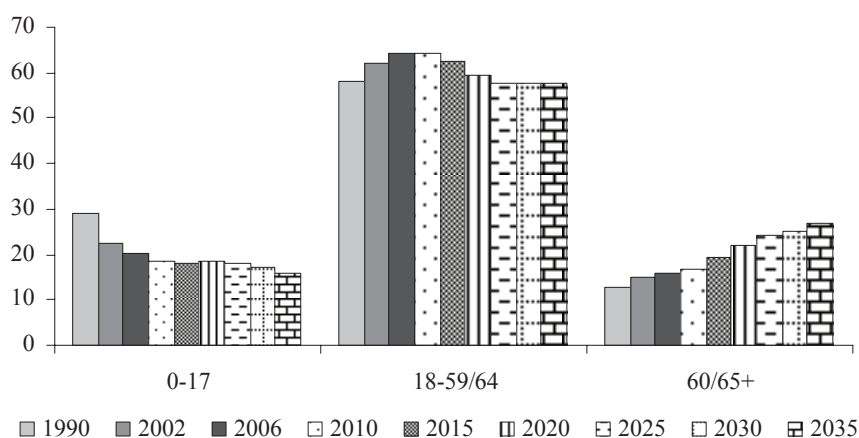
¹³ *Prognoza ludności na lata 2008-2035*, GUS, Warszawa 2009, s. 317.

¹⁴ *Podstawowe informacje o rozwoju...*, s. 13.

¹⁵ Ibidem, s. 16. W porównaniu z początkiem lat 90. trwanie życia wydłużyło się o 5 lat dla mężczyzn oraz 4,6 dla kobiet (w 2000 r. parametr ten wynosił dla mężczyzn 69,7 lat, a dla kobiet 78,0). Przewidywany jest dalszy wzrost wydłużania się przeciętnego trwania życia w perspektywie 2035 r. *Prognoza ludności...*, s. 152.

¹⁶ Ludność w wieku przedprodukcyjnym (0-17 lat), ludność w wieku produkcyjnym (kobiety w wieku 18-59 lat, mężczyźni 18-64 lat), ludność w wieku poprodukcyjnym (mężczyźni 65 lat i więcej, kobiety 60 lat i więcej).

produkcyjnym stanowiła 18,69%, ludność w wieku produkcyjnym – 64,43%, a ludność w wieku poprodukcyjnym to 16,87% ludności ogółem. Widoczne są duże zmiany w strukturze ludności (zob. rys. 1). Zmniejszeniu uległa liczba osób w wieku przedprodukcyjnym, której odsetek w 2010 r. był niższy o 4 pkt proc. niż w 2002 r. Odnotowano wzrost liczby osób w wieku produkcyjnym i wzrost udziału tej grupy w ogólnej populacji (w 2002 r. ludność w wieku produkcyjnym to 62,25% ogółu ludności).

Rysunek 1. Ludność według ekonomicznych grup wieku w Polsce w latach 1990-2035 (%)

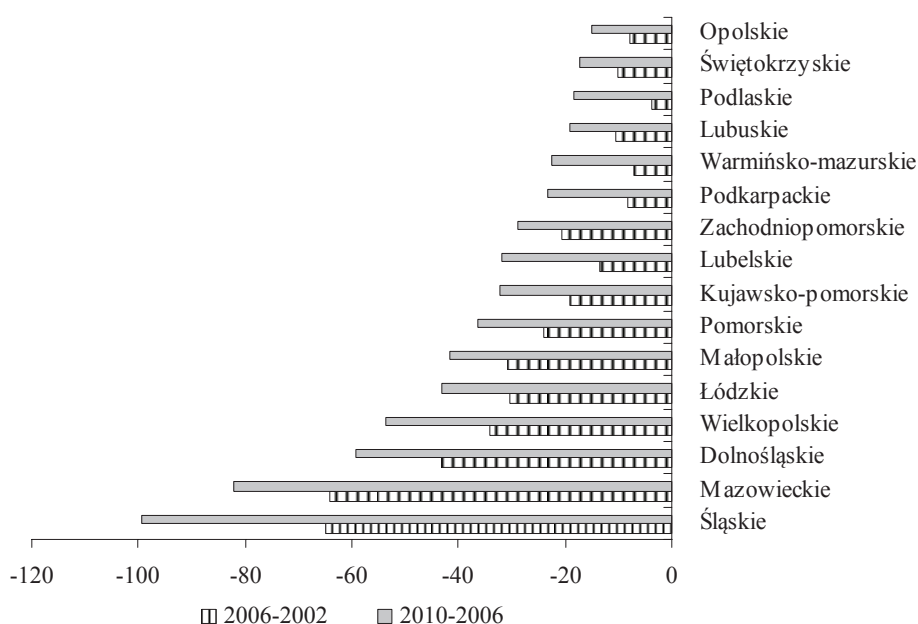
Źródło: opracowanie własne na podstawie *Prognoza ludności na lata 2008-2035*, GUS, Warszawa 2009, s. 240 oraz *Podstawowe informacje o rozwoju demograficznym Polski w latach 2000-2010*, GUS, Warszawa 2011, s. 14.

W perspektywie kolejnych lat, tj. 2010-2035 (zob. rys. 1) należy się spodziewać zmniejszenia się liczby ludności w wieku produkcyjnym, a zwiększenia się liczby osób w wieku poprodukcyjnym. Intensywność starzenia się ludności¹⁷ będzie zróżnicowana w miastach i na obszarach wiejskich¹⁸. Według prognoz, wśród ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym w kolejnych okresach będą występowały zmiany rozmiaru populacji w obu kierunkach (przyrost lub ubytek). Systematycznie jednak będzie następował wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym.

¹⁷ Długofalowy proces zwiększania się udziału ludności w starszym wieku w całej populacji kosztem ludności w młodym wieku. Proces bardzo złożony, na który istotnie wpływają rozrodność, umieralność i migracje. Jednocześnie zmiany struktury populacji według wieku oddziałują na wymienione trzy procesy. M. Okólski, *Demografia...*, s. 25.

¹⁸ *Prognoza ludności...*, s. 182.

W miastach we wszystkich województwach w Polsce stwierdzono spadek zasobów młodzieży w obydwu przedziałach czasowych, tj. 2006-2002 i 2010-2006 (zob. rys. 2). Zdecydowanie większy spadek miał miejsce między 2010 r. a 2006 r. i największy spadek dotyczył województwa śląskiego (prawie 100 tys. osób), a najmniejszy odnotowano w województwie opolskim (niepełna 15 tys. osób). Największe zmiany w wartościach bezwzględnych stwierdzono również w województwie mazowieckim (82 tys.), a najmniejsze (poniżej 20 tys.) w województwach: świętokrzyskim, podlaskim oraz lubuskim.

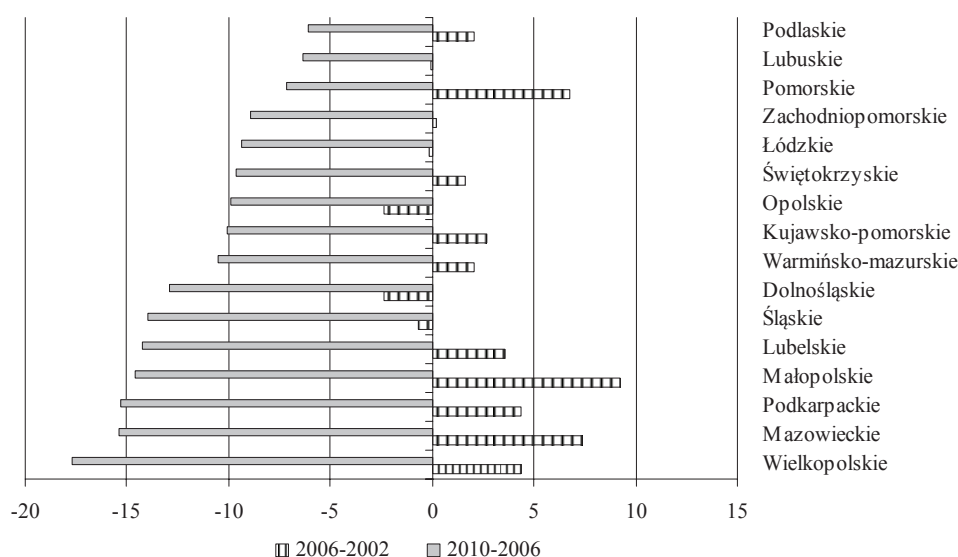
Rysunek 2. Zmiany zasobów młodzieży (w wieku 15-24 lata) w miastach w latach 2002-2010 (tys. osób)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Bazy Demografia GUS.

Należy podkreślić, że w przypadku niektórych województw odnotowano znaczny wzrost liczby osób w wieku 15-24 lata: województwo podlaskie (prawie 5-krotny wzrost populacji w analizowanym wieku w dwóch okresach), warmińsko-mazurskie (3,2 razy), podkarpackie (2,8 razy) i lubelskie (2,4 razy).

Zdecydowanie inaczej sytuacja ze zmianami zasobów młodzieży przedstawia się na wsi (zob. rys. 3). W 11 województwach w latach 2006-2002 notowano wzrost liczby osób w wieku 15-24 lata, przy czym najwyższy był w województwach: małopolskim (9,2 tys.), mazowieckim (7,4 tys.) i pomorskim (6,8 tys.).

Nieznaczny spadek liczby osób stwierdzono w województwach lubuskim i łódzkim. W przypadku trzech województw: śląskiego, opolskiego i dolnośląskiego notowany spadek był już nieco większy i wynosił odpowiednio: 0,7 tys., 2,3 tys. oraz 2,4 tys. osób w wieku 15-24 lata. W latach 2010-2006 we wszystkich województwach w Polsce stwierdzono spadek liczby osób w analizowanym przedziale wiekowym. Największy spadek dotyczył województw: wielkopolskiego, mazowieckiego i podkarpackiego (powyżej 15 tys. osób).

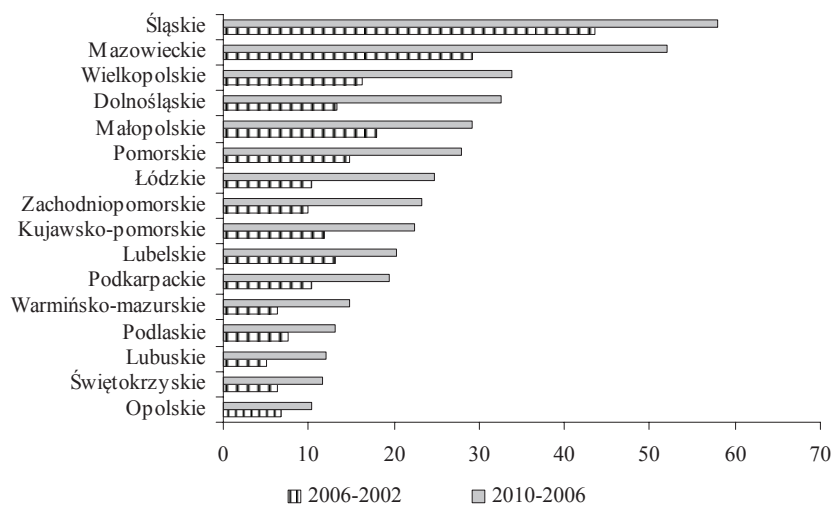
Rysunek 3. Zasoby młodzieży (w wieku 15-24 lata) na wsi w latach 2002-2010 (tys. osób)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Bazy Demografia GUS.

W zdecydowanej większości województw (w 7 województwach) spadek kształtował się między 5-10 tys. osób.

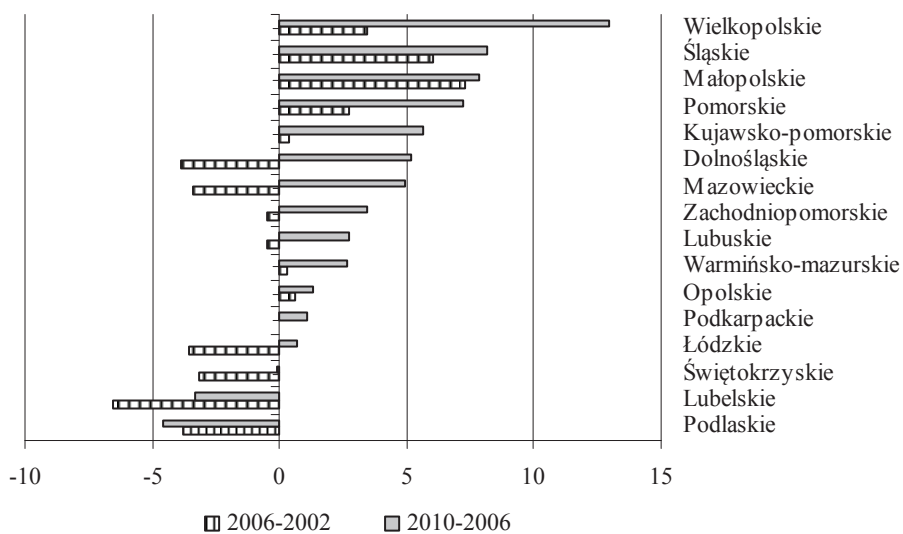
Analizując zmiany liczby ludności wieku poprodukcyjnym, zauważa się wyraźne różnice występujące między miastem a wsią. W miastach w obydwu analizowanych okresach miał miejsce wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym we wszystkich województwach (zob. rys. 4). W latach 2010-2006 wzrost kształtował się od 10,3 tys. osób dla województwa opolskiego do nieco ponad 58 tys. w województwie świętokrzyskim. We wszystkich województwach stwierdzone przyrosty były większe niż w okresie 2006-2002.

Analizując zmiany liczby ludności w wieku poprodukcyjnym na wsi, można wskazać na wyraźne zróżnicowanie województw (zob. rys. 5). W obydwu okre-

Rysunek 4. Ludność w wieku poprodukcyjnym w miastach w latach 2002-2010 (tys. osób)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Bazy Demografia GUS.

Rysunek 5. Ludność w wieku poprodukcyjnym na wsi w latach 2002-2010 (tys. osób)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Bazy Demografia GUS.

sach w przypadku trzech województw: podlaskiego, lubelskiego i świętokrzyskiego notowano spadek liczby ludności, przy czym tendencje między okresami były odmienne. W województwach: łódzkim, podkarpackim, lubuskim, zachodniopomorskim, mazowieckim i dolnośląskim w latach 2006-2002 notowano spadek liczby ludności w wieku poprodukcyjnym, a w latach 2010-2006 – wzrost. Szczególnie widoczne są zmiany w województwie mazowieckim i dolnośląskim. W województwach: opolskim, warmińsko-mazurskim, kujawsko-pomorskim, pomorskim, małopolskim, śląskim, wielkopolskim miał miejsce wzrost liczby ludności w obydwu analizowanych okresach, z wystąpieniem tendencji wzrostowej. Najsilniejszy wzrost, bo aż 14-krotny miał miejsce w województwie kujawsko-pomorskim. Porównując dwa okresy, w województwie wielkopolskim stwierdzono wzrost 3,8-krotny, a w województwie pomorskim – 2,6-krotny liczby ludności w wieku poprodukcyjnym.

Coraz mniej korzystne proporcje między poszczególnymi ekonomicznymi grupami wieku obrazuje współczynnik obciążenia demograficznego, który pokazuje relacje między liczbą osób w wieku produkcyjnym i w wieku nieprodukcyjnym (przedprodukcyjnym lub poprodukcyjnym). W Polsce wskaźnik obciążenia demograficznego w 2010 r., wyrażony jako stosunek liczby osób w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym, wynosi 26,18. Stanowi to wzrost w stosunku do 2002 r. i 2006 r. o odpowiednio: 0,21 i 1,74 osoby (zob. tab. 2).

Obszar zmienności współczynnika obciążenia demograficznego dla województw wyznacza przedział 22,7-29,55, gdzie minimalna wartość dotyczy województwa warmińsko-mazurskiego, a najwyższa łódzkiego. Analizując wskaźniki na wsi w porównaniu z sytuacją w Polsce i w miastach, należy zwrócić uwagę na dużą rozpiętość wskaźnika od 17,77 dla województwa pomorskiego, aż do 34,38 osób dla województwa podlaskiego. W miastach wskaźnik średnio wynosi 27,09 (wzrost wobec 2002 r. o 4,23). Na wsi natomiast jest nieco niższy (24,72) i jego wartość w analizowanym okresie z roku na rok spada. Wskaźnik obciążenia demograficznego, określony jako stosunek liczby osób w wieku poprodukcyjnym do liczby osób w wieku przedprodukcyjnym, w 2010 r. wynosi 90,26 i są widoczne zasadnicze różnice w wartościach wskaźnika dla miasta i wsi¹⁹. Zarówno w miastach, jak i na wsi wskaźnik wzrasta w analizowanym okresie, choć tempo wzrostu jest mniejsze na wsi (w mieście wzrost w stosunku do 2002 r. o 31,54, na wsi – o 13,96). W przypadku czterech województw: łódzkiego, opolskiego, śląskiego i świętokrzyskiego wartość wskaźnika jest najwyższa i wynosi

¹⁹ J. Rakowska, A. Wojewódzka-Wiewiórska, *Zróżnicowanie przestrzenne...*, s. 7-8. Wskazuje się na głębokie różnice nie tylko między miastem a wsią, ale zależnie od skali rozważań. Szczególnie silne zróżnicowanie analizowanych cech występuje w ujęciu lokalnym (na poziomie gmin).

Tabela 2. Wskaźniki obciążenia demograficznego w przekroju województw w 2010 roku

Wyszczególnienie	Ludność w wieku poprodukcyjnym/produkcyjnym $\times 100$			Ludność w wieku poprodukcyjnym/przedprodukcyjnym $\times 100$		
	ogółem	miasto	wieś	ogółem	miasto	wieś
Warmińsko-mazurskie	22,70	23,74	21,13	73,92	85,38	60,06
Lubuskie	23,19	24,52	20,87	79,76	89,87	64,76
Wielkopolskie	23,62	25,60	21,07	77,43	93,93	60,70
Pomorskie	24,06	27,29	17,77	77,05	98,54	46,61
Zachodniopomorskie	24,11	26,01	19,91	85,68	100,29	60,26
Kujawsko-pomorskie	24,82	26,81	21,71	82,89	99,69	62,56
Podkarpackie	25,00	24,32	25,50	80,40	89,89	74,80
Dolnośląskie	25,99	27,86	21,62	98,25	112,75	70,83
Małopolskie	26,10	28,22	23,97	84,38	107,51	67,33
Opolskie	26,45	26,98	25,87	103,28	110,91	95,68
Śląskie	27,09	27,47	25,72	102,67	108,13	85,98
Podlaskie	27,70	23,77	34,38	93,73	87,48	102,31
Lubelskie	27,97	25,38	30,41	92,19	94,16	90,70
Mazowieckie	28,03	28,83	26,54	95,99	108,08	78,13
Świętokrzyskie	28,77	28,36	29,12	100,74	114,27	91,64
Łódzkie	29,55	29,68	29,30	108,40	121,34	90,22
Polska (2002 r.)	24,23	22,86	26,69	66,54	71,84	59,81
Polska (2006 r.)	24,44	24,02	25,15	78,10	87,46	66,53
Polska (2010 r.)	26,18	27,09	24,72	90,26	103,38	73,77

Źródło: opracowanie własne na podstawie Bazy Demografia GUS.

powyżej 100. Dla miast wskaźnik zawiera się w przedziale od 85,38 do 121,34 i w przypadku aż 8 województw osiąga wartości powyżej 100. Cechą charakterystyczną wskaźnika na wsi jest jego duże zróżnicowanie. Najniższa wartość (46,61) dotyczy województwa pomorskiego, a najwyższa – województwa podlaskiego (102,31).

3. Podsumowanie

Struktura wieku ludności w Polsce ulega dynamicznym zmianom. Cechą charakterystyczną Polski jest stopniowe zacieranie się różnic między intensywnością podstawowych zjawisk demograficznych w mieście i na wsi oraz w przekroju województw. Wydłużanie się przeciętnego trwania życia w Polsce, przy jednocześnie niskim poziomie dzietności i emigracją młodych ludzi za granicę, będzie w przyszłości miało odzwierciedlenie w niekorzystnych zmianach w strukturze wieku ludności. Może to powodować powstawanie nowych i pogłębianie się już

istniejących dysproporcji w rozwoju demograficznym oraz skutkować utrudnieniami na rynku pracy, spowodowanymi brakiem odpowiedniej jakości kapitału ludzkiego, bowiem liczba ludności w wieku produkcyjnym determinuje podaż zasobów siły roboczej na rynku pracy²⁰.

W perspektywie najbliższych lat nastąpi gwałtowny proces starzenia się społeczeństwa. Wzrost liczby i odsetka osób w wieku poprodukcyjnym w niedługim czasie może powodować problemy w systemie zabezpieczenia społecznego. Zbyt wysokie wartości wskaźnika obciążenia demograficznego, zwłaszcza ludnością w wieku poprodukcyjnym, świadczące także o zamożności i zdrowotności danego społeczeństwa, są jednak niekorzystne z punktu widzenia finansów publicznych i gospodarki. Mimo że w Polsce wskaźnik obciążenia jest ciągle niewysoki na tle innych krajów europejskich, to przy niskim poziomie urodzeń i wydłużającym się czasie trwania życia, sytuacja ta będzie się dynamicznie zmieniała i będzie daleka od stabilności procesów demograficznych. Stąd polityka państwa musi uwzględnić tendencje w zakresie zmian demograficznych i wprowadzić, z odpowiednim wyprzedzeniem, reformy systemów: podatkowego i ubezpieczeń społecznych, ochrony zdrowia oraz edukacji. Poza nasilonym starzeniem się populacji konieczne jest też uwzględnienie zmian wzorca małżeństwa, rozrodczości i umieralności, jako czynników dynamizujących populację Polski.

Literatura

- Baza Demografia, GUS, 2002, 2006, 2010, www.demografia.stat.gov.pl/bazademografia/ [dostęp: 26.10.2011].
- Churski P., *Czynniki rozwoju regionalnego i polityka regionalna w Polsce w okresie integracji z Unią Europejską*, WN UAM, Poznań 2008.
- Frenkel I., *Ludność wiejska*, w: *Raport o stanie wsi. Polska wieś 2010*, red. J. Wilkin, I. Nurzyńska, WN Scholar, Warszawa 2010.
- Korenik S., *Region ekonomiczny w nowych realiach społeczno-gospodarczych*, Cedewu.pl, Warszawa 2011.
- Okólski M., *Demografia. Podstawowe pojęcia, procesy i teorie w encyklopedycznym zarysie*, WN Scholar, Warszawa 2005.
- Rakowska J., Wojewódzka-Wiewiórska A., *Zróżnicowanie przestrzenne obszarów wiejskich w Polsce – stan i perspektywy rozwoju w kontekście powiązań funkcjonalnych*, MRR, Warszawa 2010.
- Prognoza ludności na lata 2008-2035*, GUS, Warszawa 2009.
- Podstawowe informacje o rozwoju demograficznym Polski w latach 2000-2010*, GUS, Warszawa 2011.

²⁰ Należy pamiętać, że w statystykach nie uwzględniono osób, które czasowo wyemigrowały za granicę na co najmniej rok, a są to w większości osoby w wieku produkcyjnym, mobilnym. *Podstawowe informacje o rozwoju...*, s. 14.